

Jan Svanberg. Medeltida byggmästare i Norden. Bokförlaget Signum.

I vår vardagliga tillvaro är medeltiden aldrig långt borta. Nästan vart vi kommer i Sverige är vi omgivna av dess arkitektur och byggnadsverk. Inte minst våra många kyrkor berättar om en annan tid med de människor som en gång byggde dem.

Konsthistorikern Jan Svanberg söker i boken "Medeltida byggmästare i Norden" närkontakt med dessa hantverkare och byggmästare. Boken är rikt illustrerad med fotografier av målningar, byggnader och dess interiörer. Språket är flödande och medryckande. Svanberg delar upp boken i timmermän, murare, stenmästare och arkitekter. Därmed berör han också medeltidens tre stora byggmaterial; träd, tegel och sten. Det som är speciellt med denna bok är författarens ambition att komma i kontakt med de människor som en gång utförde dessa imponerande byggnadsverk. Det blir ett slags detektivarbete i sökandet efter personer, namn och livshistoria. Jan Svanberg skapar en spänning i denna fråga som gott kan mäta sig med Da Vinci-koden. Budskapet från yrkespersonerna finns dolt i kyrkornas bildkonst och som inhuggna signaturer i stenen. En del av dessa bilder och texter visar att byggmästarna var stora konsumenter av öl och understundom kunde bli ganska våldsamma med varandra.

I Vadstena klosterkyrkas högaltarskåp, det sk Maria-altarskåpet, ser man en murare och klakrörare i bakgrunden vid en byggnadsställning. På samma sätt visar kalkmålningen i Risinge kyrka hur två timmermän borrar upp spikhålen i Jesus kors med redskap från medeltidens snickare. I Linköpings domkyrka finns flera stensulpturer som är självporträtt av konstnären. Några stenar i kyrkan bär signaturer av stenhuggaren som huggit just denna sten. En person som här träder fram är Adam av Düren. Vi kan följa hans arbetskarriär via Glimmingehus och Lunds domkyrka till Linköpings katedral. Adam av Düren bevistade även Stockholms blodbad och kommenterat detta i en relief i Storkyrkan.

I "Medeltida byggmästare i Norden" är Östergötland främst representerad med sin katedral, där man kan följa arkitekturens utveckling från romanik, via ungotik till högotik, och Vadstena kloster och klosterkyrka. I en avslutande del presenterar Jan Svanberg ett antal urkunder som är relaterade till uppförandet av de medeltida byggnaderna. Till dessa texter hör naturligtvis Heliga Birgittas egna anvisningar hur klosterkyrkan skulle byggas. Anvisningarna ur Birgittas uppenbarelser presenteras även på latin i den textutgåva som min älskade latinlärare Lennart Hollman redigerade på 50-

talet. Ett mycket kärt återseende. Medeltidens människor talar till oss tydligare än vad vi vanligtvis ser och förstår. Med Jan Svanbergs bok kan vi lyssna till dem på nytt.

Jakob Carlander